

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Russland

Identitetsdokumenter

18. februar 2022

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

The report concerns rules and procedures for issuance of Russian internal and international passports, and other identity documents such as birth certificate, death certificate, marriage certificate and military card.

Russian authorities issue two types of passports: internal and international passports. The internal passport is the main identity document for Russian citizens in Russia, while the international passport is used for travelling abroad. Russia introduced biometric international passports in 2006. However, non-biometric international passports are still issued.

Births, deaths, and marriages are registered at local registry offices, ZAGS, who also issues such documents.

Corruption is widespread in Russia, also concerning issuance of documents. However, there is a lack of more detailed information on this topic.

Sammendrag

Notatet omhandler regler og prosedyrer for utstedelse av innenriks- og utenrikspass og andre identitetsdokumenter som fødselsattest, dødsattest, ekteskapsattest og militærkort.

Russiske myndigheter utsteder to ulike typer pass: innenrikspass og utenrikspass. Innenrikspass er det sentrale identitetsdokumentet for russiske borgere i Russland, mens utenrikspass brukes til utenlandsreiser. Russland innførte biometriske utenrikspass i 2006, og det utstedes for tiden både biometriske og ikke-biometriske utenrikspass.

Lokale folkeregisterkontorer (ZAGS) registrerer fødsler, død og ekteskapsinngåelser og utsteder også dokumentene for dette.

Korrupsjon er utbredt i Russland, også ved utstedelse av ulike typer dokumenter. Landinfo har imidlertid ikke lyktes i å skaffe mer detaljert og oppdatert informasjon om denne typen korrupsjon.

Innhold

1 Innledning	6
2 Innenrikspass	6
2.1 Prosedyrer for utstedelse av innenrikspass	7
2.2 Passnummeret	8
2.3 Opplysninger i innenrikspasset.....	8
2.4 Registrering og kontroll av opplysninger og underlagsdokumenter.....	9
3 Utenrikspass	10
3.1 Prosedyrer for utstedelse av utenrikspass	10
3.2 Utenrikspass for barn.....	11
3.3 Registrering og kontroll av opplysninger/grunner til å nekte en person utenrikspass	12
3.4 Søknad om pass ved russiske utenriksstasjoner	12
4 Andre identitetsdokumenter	13
4.1 Fødselsattest.....	13
4.2 Dødsattest	13
4.3 Ekteskapsattest.....	14
4.4 Militærkort.....	14
5 Korrupsjon og forfalskninger	14
5.1 Korrupsjon i Russland	14
5.2 Korrupsjon i Nord-Kaukasus.....	15
5.3 Korrupsjon og forfalskninger av dokumenter i Russland.....	16
6 Referanser	18

1 Innledning

Notatet tar for seg regler og prosedyrer for utstedelse av innenriks- og utenrikspass i Russland. Deretter ser vi på regler og prosedyrer samt opplysninger som fremgår av øvrige russiske identitetsdokumenter: fødselsattest, dødsattest, ekte-skapsattest og militærkort.

Opplysningene i notatet er i hovedsak basert på hvordan reglene etter loven skal praktiseres. Det må imidlertid tas høyde for at situasjonen i praksis kan være annerledes, ettersom det gjøres unntak fra regelverket, og siden korrupsjon er utbredt. Dette er forhold som bidrar til at formelle regler og prosedyrer vi redegjør for i notatet, i praksis ikke alltid følges. Der vi har konkret informasjon om at reglene og praksis er ulik, blir dette påpekt.

Notatet er en oppdatering av Landinfo temanotat Russland: Identitetsdokumenter, datert 11. mai 2017. Det meste av kildematerialet notatet bygger på, er åpent tilgjengelige, nettbaserte kilder. Noe informasjon er imidlertid også av eldre dato og innhentet på informasjonsinnhentingsreiser til Russland i juni 2009, november 2011, oktober 2012, november 2014 og februar 2016. Vi har flere steder valgt å ta med denne informasjonen, ettersom vi fortsatt anser den som relevant.

2 Innenrikspass

Innenrikspass er det sentrale dokumentet som identifiserer russiske borgere innenfor Russlands grenser. Alle russiske statsborgere over 14 år bosatt i Russland, er ved lov forpliktet til å ha innenrikspass. Manglende gyldig innenrikspass skal ifølge Russlands administrative lov om forseelser art. 19.15, straffes med bøter fra 2000 til 5000 rubler (i Moskva og St. Petersburg er bøtene fra 3000 til 5000 rubler) (Lov om administrative forseelser 2001).

I praksis skal russiske borgere alltid ha med seg innenrikspass, ettersom man kan bli stoppet i kontroll, og da må kunne vise at bostedsregistrering er i orden. Innenrikspass må også fremvises i en rekke praktiske sammenheng som for eksempel ved helsetjenester, registrering av bosted, bankbesøk, og kjøp av fly-, tog- og bussbilletter (Country of origin information reports section 2021).¹

¹ Russisk media (Russia Beyond the Headlines 2013) har tidligere annonsert at fra 2016 skulle det utstedes elektroniske ID-kort i plast (e-pass), som skulle erstatte innenrikspassene. Kortet skulle ligne på ID-kortet som brukes av EU-borgere, og ha en chip som inneholder informasjon om innehaver. Planen var å utstede kortet parallelt med innenrikspass, men at kortet i 2020 skulle erstatte innenrikspasset fullt og helt. Innføringen av de nye ID-kortene er forsinket, og en potensiell ny dato er 1. juli 2023 (Semyonova 2021).

Innenrikspass utstedes første gang ved fylte 14 år, og fornyelse er obligatorisk ved fylte 20 og 45 år. Passet er gyldig frem til man har fått utstedt et nytt, men ikke lenger enn 90 dager etter det gamle har gått ut (St. Petersburg Goslugij u.å.-a).

Innenrikspass må erstattes ved tap. Det må også erstattes ved navneendring, kjønnsskifte eller som følge av skade (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

2.1 Prosedyrer for utstedelse av innenrikspass

Innenrikspass utstedes ved regionale kontorer/avdelinger underlagt det russiske innenriksdepartementet (MVD), eller ved såkalte multifunksjonelle sentre for statlige og kommunale tjenester på stedet personen er bostedsregistrert eller faktisk oppholder seg. Man kan også søke om innenrikspass gjennom den elektroniske portalen *Gosuslugi* (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

Ved første gangs utstedelse av innenrikspass, ved 14 års alder, må det legges ved (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997):

- fødselsattest
- to bilder
- bevis på at personen er russisk statsborger.

Bevis på at personen er russisk statsborger stemples på fødselsattesten (Russian Service Center u.å.).

Dersom en person skal bytte passet ved 20 eller 45 år, eller erstatte passet, må det legges ved utløpt pass, to bilder og dokumenter som begrunner passbyttet. Dokumenter som bekrefter opplysninger som føres inn i passet, må legges ved: dokumentasjon på militærtjeneste, ekteskapsattest/skilsmisseattest og fødselsattester for barn under 14 år (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

Passet skal utstedes innen ti dager etter at søknaden er levert. Dersom en person søker om pass fra et annet sted enn der vedkommende er bostedsregistrert, tar utstedelsen lenger tid (inntil 30 dager) (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

Det er krav om personlig oppmøte ved utstedelse av innenrikspass. Det er som nevnt mulig å søke om innenrikspass elektronisk via portalen *Gosuslugi.ru*, men man må uansett møte personlig for å levere original underlagsdokumentasjon og identifisere seg (St. Petersburg Goslugij u.å.-a).² Personen må undertegne passet

² Man får et midlertidig id-dokument mens man venter på selve innenrikspasset (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

ved utstedelse (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). Det eneste unntaket fra denne regelen er hvis søkeren er veldig syk eller sitter i fengsel og er forhindret fra å møte opp og hente passet. I slike tilfeller kan noen andre hente passet på vegne av søkeren, for eksempel en ansatt ved fengselet eller sykehuset. Identiteten til personen som henter passet, vil bli kontrollert av passmyndighetene. Alternativt kan passmyndighetene levere passet på adressen til søkeren (FMS i Groznyj, som sitert i Danish Immigration Service 2015, s. 66).

Det koster 300 rubler å få utstedt russisk innenrikspass. Erstatning av et tapt eller ødelagt pass koster 1500 rubler (St. Petersburg Goslugij u.å.-a).

Etter det Landinfo kjenner til, kan ikke russiske statsborgere søke om innenrikspass ved russiske utenriksstasjoner (i motsetning til utenrikspass, se kap. 3.4). Personer i utlandet må tilbake til Russland for å få innenrikspass.

2.2 Passnummeret

Passnummeret i innenrikspasset består av ti siffer, og er inndelt i tre grupper: de første to gruppene, på til sammen fire siffer, angir serien til passformularet, mens de siste seks sifrene betegner nummeret på selve passformularet (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

2.3 Opplysninger i innenrikspasset

I tillegg til opplysninger om personalia (navn, kjønn, fødselsdato- og sted), inneholder passet opplysninger om sivilstatus, antall barn, militærtjeneste, bostedsregistrering og utstedelse av utenrikspass. De ulike opplysningene føres inn på bestemte sider i passet, på bakgrunn av dokumentasjon fremlagt av søkeren (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997).

Permanent bostedsregistrering stemples på sidene i innenrikspasset med tittelen (øverst på midten av siden) Места жительства (Mesta zjitelstva - Bosted) (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). Midlertidig bostedsregistrering blir ikke stemplet i passet, men fremgår av et løst ark som skal ligge i innenrikspasset.

Sivilstatus skal fremgå på sider med tittel Семейное положение (Semejnoe polozjenie – Familiestatus), og omfatter både registrering og opphør av ekteskap (i form av stempel) (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). Etter det Landinfo kjenner til, skal ikke stempel for tidligere registrert ekteskap, påføres dersom ekteskapet har opphørt eller er erklært ugyldig, for eksempel ved død eller skilsmisse. Det er sivilstatus på utstedelsestidspunktet som føres inn.

På sider med tittelen Воинская обязанность (Voinskaja objazannost – Militærplikt), skal det stemples inn at man er underlagt innkalling til militæret når en person har vært til registrering hos militærmyndighetene (Гражданин подлежащий призыву/Grazhdanin podlezasjtsjij prizyvuvu – Borger underlagt innkalling) (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). Når en person avtjener selve verneplikten, skal det stemples i passet at vedkommende er militærpliktig (Diplomatkilde A 2011).³

Barn føres inn i foreldrenes innenrikspass. På siden med tittelen Дети er det ført inn en tabell der barnas kjønn, etternavn, fornavn, patronym og fødselsdato fylles ut (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). Fødselsattest for barnet må fremlegges, i tillegg til en bekreftelse på russisk statsborgerskap (som er et stempel på fødselsattesten, se del 2.1).

Dersom en person har fått utstedt innenrikspass og utenrikspass på et tidligere tidspunkt, skal dette fremgå i form av stempel i innenrikspasset (Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen 1997). I henhold til Landinfos kunnskap, varierer praksisen knyttet til dette. Det er også uklart hvorvidt alle tidligere utstedte innenrikspass og utenrikspass føres inn.

Etnisitet fremgikk av de gamle sovjetiske innenrikspassene, men fremgår ikke av dagens innenrikspass (Country of origin information reports section 2021, s. 10). Det brukes samme type innenrikspass over hele landet.

2.4 Registrering og kontroll av opplysninger og underlagsdokumenter

Russiske passmyndigheter opplyste i møter med Landinfo i 2011 at informasjonen i søknad om innenrikspass, ble registrert i et sentralisert elektronisk system for innenrikspass, *AC Rossiskij passport*. Systemet hadde da vært i drift siden 2007 (FMS 2011). Landinfo kjenner ikke til om russiske myndigheter fremdeles benytter dette spesifikke systemet, eller om de har etablert et nytt system.

Det finnes detaljerte rutiner for kontroll av opplysninger som oppgis i søknad om innenrikspass, og av underlagsdokumenter som legges ved søknaden. Disse rutinene gjengis i den administrative reguleringen for utstedelse av innenrikspass (2020).

³ Informasjon om militærtjeneste skal også fremgå av militærboken (военный билет - vojennij bilet). Denne boken fås når tjeneste er avsluttet, eller hvis man får status som ikke tjenestedyktig (diplomatkilde A, e-post august 2011).

3 Utenrikspass

I henhold til føderal lov 114-FZ om prosedyrer for innreise og utreise av den russiske føderasjon (Lov om innreise og utreise 1996) er utenrikspasset det dokumentet som skal bekrefte en russisk borgers identitet ved inn- og utreise av den russiske føderasjonen, og som bekrefter en russisk borgers identitet i utlandet.

Ettersom innenrikspasset er det sentrale identitetsdokumentet for russiske borgere innad i Russland, skaffes utenrikspass først når man skal reise utenlands. I sovjet-tiden var det bare noen få som hadde utenrikspass, siden det knapt var mulig å reise til utlandet. Selv om mobiliteten i dag er større, og flere skaffer seg pass, er det likevel mange russere som ikke har vært utenfor Russland, og som derfor ikke er i besittelse av utenrikspass.

Det utstedes både biometriske og ikke-biometriske utenrikspass (St. Petersburg Goslugij u.å.-b). Biometriske utenrikspass har blitt utstedt siden 2007, og inneholder en elektronisk chip med personlig data om personen, inkludert fingeravtrykk (Country of origin information reports section 2021, s. 11).

Gyldighetstiden for biometriske pass er ti år, og for ikke-biometriske pass fem år (St. Petersburg Goslugij u.å.-b). Russiske borgere kan velge om de vil ha biometrisk eller ikke-biometrisk pass (Country of origin information reports section 2021, s. 11). Målet er at det kun skal utstedes biometriske utenrikspass, og overføringen vil skje gradvis (Det russiske konsulatet 2015; FMS 2011). Landinfo kjenner ikke til når dette skal gjennomføres.

Biometriske pass for personer fra og med 14 år koster 5000 rubler (570 NOK)⁴, og 2500 rubler (285 NOK) for dem under 14 år. Ikke-biometriske pass koster 2000 rubler (230 NOK) for personer fra og med 14 år, og 1000 rubler (115 NOK) for dem under 14 år (St. Petersburg Goslugij u.å.-b).

3.1 Prosedyrer for utstedelse av utenrikspass

Søknad om utenrikspass rettes til Generaldirektoratet for migrasjon (GUVM) (underlagt innenriksdepartementet – MVD) på stedet man er bostedsregistrert eller faktisk oppholder seg. Man kan også søke om pass elektronisk gjennom den felles nettportalen for offentlig og kommunale tjenester; Gosuslugi (St. Petersburg Goslugij u.å.-b).

Dersom det søkes om utenrikspass på stedet man er bostedsregistrert, skal behandlingstiden ikke overskride en måned. Dersom det søkes om pass på sted man ikke er bostedsregistrert, skal ikke behandlingstiden ta mer enn tre måneder (Lov om innreise og utreise 1996, art 10).

⁴ Valutaberegning er fra 6. januar 2022.

Søknader om utenrikspass må fremmes ved personlig oppmøte. Dersom det søkes om pass via nettportalen Gosuslugi, må søkeren likevel møte personlig for å levere original underlagsdokumentasjon, signere søknaden og avgi fingeravtrykk for biometrisk pass (St. Petersburg Goslugij u.å.-b). Ifølge FMS i Groznyj (som sitert i Udlændingestyrelsen 2015, s. 67) er det ikke mulig å søke om eller hente utenrikspass ved stedfortreder. Innenrikspass kan i noen tilfeller hentes ved stedfortreder (se del 2.1).

Ved søknad om utenrikspass (både biometrisk og ikke-biometrisk) må det legges ved:

- originalt innenrikspass,
- utenrikspass (dersom det fremdeles er gyldig),
- bevis på fullført militærtjeneste (for menn mellom 18 og 27 år),
- passbilder (kun for biometrisk pass) og kvittering for betalt passavgift (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-c; Regulering om utenrikspass i den russiske føderasjonen 2019).

Dersom både innenriks- og utenrikspasset har gått ut på dato ved søknad om nytt utenrikspass, må det gjøres en statsborgerskapsundersøkelse av søkeren.⁵ Når det utstedes nytt utenrikspass, blir det utgåtte passet annullert og returnert til søkeren (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-c).

3.2 Utenrikspass for barn

Barn under 18 år kan få eget pass. De kan også skrives inn i foreldres ikke-biometriske pass frem til de er 14 år. Barn kan ikke skrives inn i foreldrenes biometriske pass (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-a).

For barn mellom 14 og 18 år som søker pass, må følgende dokumenter legges ved: forelder/foreldres utenrikspass, barnets eventuelle tidligere utenrikspass, innenrikspass, fødselsattest for barn med stempel som bekrefter at barnet er russisk borger, passbilder av forelder og barnet (kun for ikke-biometrisk pass) (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-c).

Ved søknad om pass for barn under 14 år, må det legges ved utenrikspass for en forelder/verge, barnets eventuelle tidligere utenrikspass, fødselsattest med stempel om at barnet er russisk statsborger, passbilder (kun for ikke-biometriske pass) (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-c).

⁵ For mer informasjon om dette, se Landinfo respons Russland: Utstedelse av utenrikspass og engangsreisebevis ved russisk utenriksstasjon i Norge (2018).

Pass for barn under 18 år, hentes av forelder som leverte søknaden, eller den andre foreldereren oppgitt i søknaden. Barn mellom 14 og 18 år må også være til stede ved passhenting (Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland u.å.-b).

3.3 **Registrering og kontroll av opplysninger/grunner til å nekte en person utenrikspass**

I møter med russiske passmyndigheter i 2011, fikk Landinfo opplyst at informasjonen i søknad om innenrikspass, ble registrert i et sentralisert datasystem for utenrikspass, *AC Zagrandokymentyj*. I likhet med datasystemet for innenrikspass, ble dette innført i 2007 (FMS 2011). Landinfo kjenner ikke til om russiske myndigheter fremdeles benytter dette, eller om de har etablert et nytt system.

I henhold til art. 15 i den føderale loven om prosedyrer for innreise og utreise (1996) er det flere grunner til å ilegge en person utreiseforbud, og til å nekte utstedelse av utenrikspass:

- at person er innkalt eller ikke har avsluttet militærtjeneste/alternativ militærtjeneste,
- at person er mistenkt eller tiltalt i en straffesak, eller domfelt, men venter på å avtjene straff,
- at personen har oppgitt falske opplysninger i søknad om utenrikspass,
- at personen har utestående fordringer/gjeld til staten.

Skattemyndigheter, politi, FSB og andre lovhåndhevende organer blir automatisk varslet ved søknader om utenrikspass. I løpet av behandlingstiden på én måned sjekker politi, FSB, mv. sine datasystemer eller lister for å se om søkeren er etterlyst eller om det foreligger andre forhold som tilsier at personen ikke kan forlate landet. FMS Groznyj opplyste til danske utlendingsmyndigheter at den vanligste årsaken til at en person nektes utstedt pass, er ubetalt skatt (Udlændingestyrelsen 2015, s. 67).

3.4 **Søknad om pass ved russiske utenriksstasjoner**

Russiske borgere kan søke om pass ved russiske utenriksstasjoner, både biometriske og ikke-biometriske. Man kan velge om man vil ha et biometrisk eller et ikke-biometrisk pass. Passene produseres i Russland, og sendes tilbake til Norge.⁶

Søknad om pass leveres elektronisk. Tidligst tre dager etter søknad må personen henvende seg personlig til ambassaden hvor det legges frem underlags-

⁶ For mer informasjon om passutstedelse ved det russiske konsulatet i Oslo, se Landinfo respons: Utstedelse av utenrikspass og engangstreibevis ved russisk utenriksstasjon i Norge (2018).

dokumentasjon i form av gyldig utenrikspass. Dersom passet ikke lenger er gyldig, må det legges frem gyldig innenrikspass (Den russiske føderasjons ambassade i Norge u.å.). Dersom søkeren mangler gyldige underlagsdokumenter (utenriks- eller innenrikspass) som bekrefter identitet og statsborgerskap, må søkerens statsborgerskap verifiseres av russiske myndigheter. For å gjøre dette, må personen legge frem andre tilgjengelige russiske dokumenter (Den russiske føderasjons ambassade i Norge u.å.; Landinfo 2018, s. 2-3).

4 Andre identitetsdokumenter

4.1 Fødselsattest

Det er det russiske folkeregisteret ZAGS⁷ (ЗАГС) som registrerer opplysninger om fødsel, ekteskap, skilsmisse, farskap, adopsjon og navneendring og som utsteder attester basert på registrert informasjon (Lov om sivilstatus 1997).

I henhold til lov om sivilstatus (1997) utsteder helseinstitusjonen der fødselen fant sted et fødselsbevis kalt *Spravka o rozhdenii* (справка о рождении), som er gyldig i en måned. På bakgrunn av dette beviset utsteder folkeregisteret en fødselsattest. Ifølge loven skal fødsel meddeles ZAGS senest en måned etter fødselen.

Det er anledning til å senregistrere fødsel gjennom søknad fra foreldre. Samme dokumentasjon som ved vanlig fødselsregistrering, må legges frem. Dersom slik dokumentasjon ikke kan legges frem, blir fødsel stadfestet på bakgrunn av domstolsavgjørelse (Lov om sivilstatus 1997).

En fødselsattest skal ifølge lov om sivilstatus (1997) inneholde følgende opplysninger: barnets etternavn, fornavn, patronym, samt fødselsdato og fødested. Videre fremgår navn og statsborgerskap på foreldre, utstedelsesdato for fødselsattesten og hvilket folkeregisterkontor som har utstedt den.

4.2 Dødsattest

Dødsfall skal meldes til ZAGS senest tre dager etter død har inntruffet. Folkeregisteret registrerer dødsfallet og utsteder dødsattest på bakgrunn av bekreftelse utstedt av lege eller helseinstitusjon. Følgende informasjon fremgår av dødsattesten: navn, fødselsdato og -sted, siste bostedsregistrerte adresse, statsborgerskap, dato og sted for dødsfall (Lov om sivilstatus 1997).

⁷ Записи актов гражданского состояния.

4.3 Ekteskapsattest

Inngåelse av ekteskap skjer ved at ekteskap registreres hos ZAGS. Man kan i tillegg vies religiøst, men ekteskapet må først være registrert hos ZAGS for å være gyldig etter russisk lov.⁸ For å godkjenne ekteskap krever ZAGS undertegnet søknad fra begge parter, gyldig innenrikspass og eventuell skilsmisseattest hvis parten(e) har vært gift før. Selve ekteskapsattesten inneholder følgende informasjon: navn (før og etter inngått ekteskap), fødselsdato og -sted, statsborgerskap og nasjonalitet, dato for ekteskapsinngåelse, sted for registrering av ekteskap og dato for utstedelse av ekteskapsattest (Lov om sivilstatus 1997).

4.4 Militærkort

Militærkort, eller *Vojennyj билет* (военный билет), inneholder informasjon om innehavers obligatoriske militærtjeneste. Kortet, som frem til 2018 var en liten bok, utstedes ved oppstart av militærtjenesten, når man registreres som reserve, til menn som unntas militærtjeneste og menn over 27 år som har fullført alternativ militærtjeneste. Det er ulike kort for de ulike gruppene (Country of origin information reports section 2021).

5 Korrupsjon og forfalskninger

5.1 Korrupsjon i Russland

Korrupsjon er et alvorlig problem i Russland. På Transparency Internationals korrupsjonsindeks for 2021, som måler hvor korrupt et lands offentlige sektor oppfattes som, er Russland nummer 136 av 180 land, hvor 180 vurderes som mest korrupt. Andre land som deler 136. plassen med Russland, er: Mali, Liberia og Angola (Transparency International 2022). På indeksen for 2020 hadde Russland imidlertid klatret ni plasser til 129 (Transparency International 2021).

Global Corruption Barometer⁹ for 2016 avdekket at over en tredel av respondentene mente at korrupsjon eller bestikkelser var et av landets tre største problemer.¹⁰ En tredel av respondentene (eller et husstandsmedlem) som hadde vært i kontakt med offentlige tjenester i løpet av de siste 12 månedene, opplyste at

⁸ En del (muslimer) velger kun å gifte seg religiøst, uten først å registrere ekteskapet hos ZAGS. Ekteskapet er da ikke gyldig etter russisk lov. Dette forekommer en del i Nord-Kaukasus. For mer informasjon, se Landinfos temanotat Tsjetsjenia: Ekteskapsinngåelse, skilsmisse og barnefordeling (2014).

⁹ Global Corruption Barometer undersøker/kartlegger vanlige menneskers erfaringer med korrupsjon, der respondentene svarer på spørsmål om hvorvidt de har betalt bestikkelser, om korrupsjon har økt i landet og om myndighetene bekjemper korrupsjon på en effektiv måte (Transparency International 2016, s. 34, 35).

¹⁰ Det er ikke foretatt noen ny undersøkelse siden 2016.

de hadde betalt bestikklser i bytte mot en offentlig tjeneste, blant annet helsetjeneste, utdanning, trafikkpoliti eller offentlige dokumenter. Kun 18 prosent opplyste at de hadde rapportert hendelsen. De vanligste forklaringene var at det var farlig, nytteløst, vanskelig å bevise og at det ville få følger for dem selv. 62 prosent mente at myndighetene er dårlige til å bekjempe korrupsjon (Transparency International 2016, s. 8, 13, 18, 24).

I 2018 laget russiske myndigheter et register over offentlige tjenestemenn som hadde blitt avskjediget som følge av uhederlige handlinger, blant annet korrupsjon. I 2019 inneholdt listen 1243 navn, der flertallet var lokalpolitikere, ansatte i innenriksdepartementet, militæret og ledere av utdanningsinstitusjoner (Krivjakina 2019).

Russlands påtalemyndighet rapporterte i august 2021 om en økning i antall anmeldelser av korrupsjon siden starten av året. Mellom januar og juni 2021 ble det registrert 24 500 angivelige korrupsjonstilfeller, det høyeste tallet på åtte år. Omrent halvparten av tilfellene skal være bestikklser, hvorav en tredel beløp seg til 10 000 rubler (ca. 1150 NOK¹¹) eller lavere. Sammenlignet med 2020, var nivået på korrupsjon det første halvåret av 2021 17 prosent høyere, hevder påtalemyndigheten i rapporten (målt i antall saker). Tidligere i 2021 meldte russisk påtalemyndighet at korrupsjon forekommer hyppigst i politiet (RFE/RL 2021).

Som nevnt, er bestikklser i det russiske samfunnet vanlig. Russland er et land med tungt byråkrati, og saksbehandling i offentlige etater kan ta lang tid. Ved å betale bestikklser kan man korte ned tiden. I andre tilfeller må man betale bestikklser for å få tilgang til tjenester man etter loven har rett til. Det er for eksempel vanlig at man i kontakt med helsevesenet betaler – på oppfordring eller etter eget initiativ – for å få behandling, til tross for at helsetjenester skal være dekket gjennom obligatorisk helseforsikring. Mange betaler også for å få bedre behandling. Russere ser ikke nødvendigvis på dette som bestikklser, men som et «tilskudd» til underbetalte leger (Balmforth & Feifer 2011; Krainova 2011; Lally 2012).

5.2 Korrupsjon i Nord-Kaukasus

Mye tyder på at korrupsjon er mer utbredt i Nord-Kaukasus enn i andre deler av Russland. Såkalt elitekorrupsjon er svært utbredt, og eksperter kaller området for et budsjettmessig «svart hull» (Crisis Group 2015, s. 31; Zhirukina 2021).

Noen måneder etter at Vladimir Putin ble president på nytt i 2012, lanserte han en anti-korrupsjonskampanje i regionen. Han uttalte året etter at regionens korrupsjonsproblemer er spesielt alvorlige sammenlignet med i resten av landet.

¹¹ Per 24. januar 2022.

En omfattende kampanje ble lansert i Dagestan, mot korrupte lokale klaner og maktstrukturer (Crisis Group 2015, s. 32).

Innbyggere i Nord-Kaukasus rapporterer om korrupsjon på nesten alle områder i hverdagslivet. Med bestikkelser kan man blant annet kjøpe vitnemål, attester for sykdom og uførhet og førerkort. Som det sies i Dagestan: «Alt har sin pris ... enten det dreier seg om en plass på fødestuen eller et gravsted» (Crisis Group 2015, s. 32).

Tsjetsjenia peker seg ut når det gjelder utbredelsen av korrupsjon i Nord-Kaukasus. Som forklaring på dette vises det til de to Tsjetsjenia-krigene (1994–1996 og 1999 – formelt avsluttet 2009), i kombinasjon med store økonomiske overføringer til gjenoppbygging og Tsjetsjenias politiske overhode Ramzan Kadyrovs styresett (Kurbanova 2012).

To kilder (International Medical Corps og Kurbanova), opplyste i 2012 at korrupsjon er en av metodene for å få ting gjort i Tsjetsjenia. Det er en del av systemet og folk forventer å måtte betale ekstra. Man må for eksempel betale for å få jobb, kjøpe førerkort eller uførepensjon. Det er dessuten svært vanlig å betale ekstra for å få utstedt offentlige dokumenter. Korrupsjonen «oljer systemet». Ut fra Landinfos kjennskap til forholdene i Nord-Kaukasus og Tsjetsjenia, er det lite som tilsier at korrupsjon har blitt mindre utbredt de senere årene. Ekspertene påpeker at dette er en av de store utfordringene regionen står overfor i årene som kommer.

5.3 Korrupsjon og forfalskninger av dokumenter i Russland

Landinfo har søkt etter nyere rapporter som omtaler korrupsjon i forbindelse med utstedelse av dokumenter, uten å finne noe. Etersom korrupsjon fremdeles er et aktuelt og utbredt problem i alle deler av det russiske samfunnslivet, vurderes informasjonen vi tidligere har formidlet, fremdeles som aktuell og relevant.

Utvikling av biometri, datasystemer og opplæring av ansatte har bidratt til at russiske myndighetsorganer som er ansvarlige for å utstede identitetsdokumenter, har blitt mer effektive de siste 10–12 årene. Det utøves dessuten en strengere kontroll i utstedelsesprosessen. Dette ble blant annet påpekt i en rapport fra det kanadiske immigrasjonsmyndighetene i 2013 (IRB 2013).

Landinfo er kjent med forekomsten av falske underlagsdokumenter i forbindelse med søknad og utstedelse av visum til Russland, og forfalskede bevis på arbeidstillatelse og oppholdstillatelse.

Den regionale avisen Fontanka skrev i 2015 om utbredt bruk av falske invitasjonsbrev fra utdanningsinstitusjoner og bedrifter i St. Petersburg til visumsøknader.

Undersøkelser av bedrifter som utstedte hundrevis av invitasjoner til syriske forretningsmenn, avdekket at skolene/bedriftene var fiktive (Korotkov 2015).

Ifølge en diplomatkilde (B) Landinfo intervjuet i 2014, er det lett å forfalske bevis for arbeidstillatelse i Russland. Etter det kilden kjente til, er det først og fremst falske kopier av bevis for arbeidstillatelse som sirkulerer, og det er sannsynligvis et marked for å kjøpe slike dokumenter. Diplomatkilden hadde også gjennom sitt arbeid sett falske oppholdstillatelser. Slike tillatelser er svært enkle å forfalske, ifølge kilden, og det er trolig også et marked for å kjøpe dem. Den samme kilden kjente også til falske bankerklæringer, hvor enten hele dokumentet er et falsum, eller at selve erklæringen er ekte, men opplysningene falske. Ifølge den samme kilden er det veldig lett å kjøpe ulike dokumenter i Russland. HRW opplyste til Landinfo (HRW 2016) at det også er korrupsjon knyttet til utstedelse av arbeidstillatelsen kalt patent. For å få patent, må man bestå en språkprøve i russisk og få helseattest på at man ikke er smittet med hiv/aids. Det er bedrifter med en eller annen tilknytning til myndighetsstrukturer som lager slike helseattester (uten å faktisk foreta testene), og som selger disse videre.

6

Referanser

Skriftlige kilder

Administrativ regulering for utstedelse av innenrikspass (2020). *ПРИКАЗ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ РФ ОТ 16 НОЯБРЯ 2020 Г. N 773 "ОБ УТВЕРЖДЕНИИ АДМИНИСТРАТИВНОГО РЕГЛАМЕНТА МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ ГОСУДАРСТВЕННОЙ УСЛУГИ ПО ВЫДАЧЕ, ЗАМЕНЕ ПАСПОРТОВ ГРАЖДАНИНА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ, УДОСТОВЕРЯЮЩИХ ЛИЧНОСТЬ ГРАЖДАНИНА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ НА ТЕРРИТОРИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ"* [Reglement fra den russiske føderasjons innenriksdepartement datert 16. november 2020 no. 773 "Ved godkjenning av administrative bestemmelser til den russiske føderasjons innenriksdepartement om ytelse av statlige tjenester for utstedelse og erstatning av pass som bekrefter identiteten til en borger av den russiske føderasjonen på den russiske føderasjonen territorium"]. Tilgjengelig fra <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1431194/> [lastet ned 5. januar 2022].

Balmforth, Tom & Feifer, Gregory (2011, 14. august). Russian health care provides no real safety net. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra https://www.rferl.org/a/russian_health_care_provides_no_real_safety_net/24296527.html [lastet ned 28. september 2021].

Country of origin information reports section (2021, 12. april). *Country of origin information report for the Russian Federation*. Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken. Tilgjengelig fra <https://www.government.nl/documents/reports/2021/04/12/general-country-of-origin-information-report-for-the-russian-federation-april-2021> [lastet ned 16. desember 2021].

Crisis Group (2015, 7. juli). *North Caucasus: The challenges of integration (IV): Economic and social imperatives*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/237-north-caucasus-the-challenges-of-integration-iv-economic-and-social-imperatives.pdf> [lastet ned 21. januar 2022].

Danish Immigration Service (2015, January). *Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation – residence registration, racism and false accusations* Copenhagen: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/54fee1964.html> [lastet ned 20. desember 2021].

Den russiske føderasjons ambassade i Norge (u.å.). *Оформление загранпаспорта с электронным носителем информации (паспорта нового поколения, биометрического на 10 лет) лицам старше 18 лет* [Registrering av pass med elektronisk chip (biometriske pass, gyldig i 10 år) for personer over 18 år]. Oslo: Den russiske ambassaden i Norge. Tilgjengelig fra https://norway.mid.ru/ru/consular-services/zagranpasporta/oformlenie_zagranpasporta_s_elektronnym_18 лет/ [lastet ned 11. januar 2022].

Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland (u.å.-a). *ВПИСАНИЕ ДЕТЕЙ В ПАСПОРТ* [Innskriving av barn i pass]. London: Den russiske ambassaden i Storbritannia og Nord-Irland. Tilgjengelig fra <https://www.rus.rusemb.org.uk/passportchild/> [lastet ned 7. januar 2022].

Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland (u.å.-b). *ВЫДАЧА ГОТОВЫХ ПАСПОРТОВ* [Utlevering av ferdige pass]. London: Den russiske ambassaden i Storbritannia og Nord-Irland. Tilgjengelig fra <https://www.rus.rusemb.org.uk/passporteject/> [lastet ned 11. januar 2022].

Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland (u.å.-c). *ПОЛУЧЕНИЕ НОВОГО ЗАГРАНИЧНОГО ПАСПОРТА ВЗРОСЛЫМ И ДЕТАМ* [Utstedelse av nytt pass

- for voksne og barn]. London: Den russiske føderasjons ambassade i Storbritannia og Nord-Irland. Tilgjengelig fra <https://www.rus.rusemb.org.uk/passportlegalization/> [lastet ned 7. januar 2022].
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2013, 15. november). *Russia: Availability of fraudulent documents*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/52a831074.html> [lastet ned 3. februar 2022].
- Korotkov, Denis (2015, 13. oktober). Siritjy khlynuli v Peterburg [Syrere strømmer til St. Petersburg]. *Fontanka*. Tilgjengelig fra <https://www.fontanka.ru/2015/10/13/148/> [lastet ned 24. januar 2022].
- Krainova, Natalya (2011, 22. november). Free health care under threat. *Moscow Times*. Tilgjengelig fra <https://www.themoscowtimes.com/2011/11/22/free-health-care-under-threat-a10958> [lastet ned 28. september 2021].
- Krivjakina, Elena (2019, 25. juni). В России составили «черный список» чиновников — в нем уже тысяча человек: жулики, жертвы служебных интриг и «мертвые души» [I Russland har en "svarteliste" over tjenestemenn blitt satt sammen - med over tusen personer på listen: kriminelle, offer for offentlige intriger og såkalte døde sjeler]. *Komsomolskaja Pravda*. Tilgjengelig fra <https://www.kp.ru/daily/26993/4054701/> [lastet ned 21. januar 2022].
- Kurbanova, Majnat (2012, 25. januar). *Chechnya, school of corruption*. Trento: Osservatorio balkani e caucaso. Tilgjengelig fra <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Chechnya/Chechnya-school-of-corruption-110568> [lastet ned 21. januar].
- Lally, Kathy (2012, 20. desember). Russians still forced to pay bribes, despite corruption fight. *Washington Post*. Tilgjengelig fra https://www.washingtonpost.com/world/europe/russians-still-forced-to-pay-bribes-despite-corruption-fight/2012/12/20/f422ec8c-4384-11e2-9648-a2c323a991d6_story.html [lastet ned 19. januar 2022].
- Landinfo (2014, 16. juli). *Tsjetsjenia: Ekteskapsinngåelse, skilsmisse og barnefordeling*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Tsjetsjenia-Ekteskapsinng%C3%A5else-skilsmisse-og-barnefordeling.pdf> [lastet ned 13. januar 2022].
- Landinfo (2018, 17. april). *Russland: Utstedelse av utenrikspass og engangsreisebevis ved russisk utenriksstasjon i Norge*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/04/Russland-respons-Utstedelse-av-utenrikspass-ved-den-russiske-ambassaden-i-Oslo-17042018.pdf> [lastet ned 26. januar 2022].
- Lov om administrative forseelser (2001). *Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях" от 30.12.2001 (N 195-ФЗ)* [Den russiske føderasjons lov om administrative forseelser datert 30.12.2001]. Tilgjengelig fra http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/ [lastet ned 16. desember 2021].
- Lov om innreise og utreise (1996). *РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН О ПОРЯДКЕ ВЫЕЗДА ИЗ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И ВЪЕЗДА В РОССИЙСКУЮ ФЕДЕРАЦИЮ* [Den russiske føderasjonens føderale lov om prosedyrer for innreise og utreise av den russiske føderasjonen]. Tilgjengelig fra http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_11376/ [lastet ned 5. januar 2022].
- Lov om sivilstatus (1997). *Федеральный закон от 15.11.1997 N 143-ФЗ (ред. от 02.07.2021) "Об актах гражданского состояния"* [Føderal lov av 15.11.1997 No. 143-FZ (revidert 2.7.2021) "Om sivilstatus"]. Tilgjengelig fra <https://legalacts.ru/doc/federalnyi-zakon-ot-15111997-n-143-fz-ob/> [lastet ned 12. januar 2022].

- Regulering om innenrikspass i den russiske føderasjonen (1997). *Постановление Правительства РФ от 08.07.1997 N 828 (ред. от 15.07.2021) "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации"* [Den russiske regjeringens resolusjon datert 08.07.1997 N 828 (revidert 15.07.2021) "Reglement for innenrikspass i den russiske føderasjon, eksemplar og beskrivelse av innenrikspass"]. Tilgjengelig fra <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102048192> [lastet ned 17. september 2021].
- Regulering om utenrikspass i den russiske føderasjonen (2019). *Административный регламент Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации, содержащих электронный носитель информации (№ 996)* [Det russiske innenriksdepartementets administrative regulering av statlige tjenester for registrering og utstedelse av pass som stadfester identiteten til russiske borgere utenfor den russiske føderasjonen, med elektronisk data]. Tilgjengelig fra <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/73580659/> [lastet ned 7. januar 2022].
- RFE/RL (2021, 31. august). Russian Prosecutor-Generals Office registers big jump in corruption cases. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/russia-corruption-cases-increase/31436556.html> [lastet ned 24. januar 2022].
- Russia Beyond the Headlines (2013, 23. september). Russia to start issuing e-passports in 2016. *Russia Beyond the Headlines*. Tilgjengelig fra https://www.rbth.com/news/2013/09/23/russia_to_start_issuing_e-passports_in_2016_30037.html [lastet ned 17. desember 2021].
- Russian Service Center (u.å.). *Подготовка документов для оформления загранпаспорта* [Forberedelse av dokumentasjon for søknad om utenrikspass]. London: Russian National Tourist Office. Tilgjengelig fra <https://www.russianservicecentre.co.uk/prices/foreign-5years-80/> [lastet ned 25. januar 2022].
- Semyonova, Anna (2021, 31. mars). Наравне с бумажным паспортом: каким будет электронное удостоверение личности в России. *Russia Today*. Tilgjengelig fra <https://russian.rt.com/russia/article/847757-elektronnyi-pasport-vnedrenie-moskva> [lastet ned 17. desember 2021].
- St. Petersburg Goslugij (u.å.-a). *Выдача (замена) паспорта гражданина РФ* [Utstedelse (erstatning) av russiske borgeres innenrikspass]. Moskva: Det russiske innenriksdepartementet. Tilgjengelig fra <https://gu.spb.ru/188413/eservice/> [lastet ned 17. desember 2021].
- St. Petersburg Goslugij (u.å.-b). *Выдача заграничного паспорта гражданина РФ* [Utstedelse av utenrikspass til en russisk statsborger]. Moskva: Det russiske innenriksdepartementet. Tilgjengelig fra <https://gu.spb.ru/188421/eservice/> [lastet ned 6. januar 2021].
- Transparency International (2016). *People and Corruption: Europe and Central-Asia*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra https://images.transparencycdn.org/images/2016_GCB_ECA_EN.pdf [lastet ned 19. januar 2022].
- Transparency International (2021). *Corruption perceptions index 2020*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> [lastet ned 13. august 2021].
- Transparency International (2022). *Corruption Perceptions Index 2021 Russia*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/rus> [lastet ned 26. januar 2022].

Udlændingestyrelsen (2015, januar). *Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation – residence registration, racism and false accusations*. . København: Udlændingestyrelsen. Tilgængelig fra https://www.ecoi.net/en/file/local/1215362/90_1423480989_2015-01-dis-chechnya-fact-finding-mission-report.pdf [lastet ned 7. januar 2022].

Zhirukina, Elena (2021, 30. juli). *Identifying an integration model for the North Caucasus*. London: RUSI. Tilgængelig fra <https://rusi.org/explore-our-research/publications/rusi-newsbrief/identifying-integration-model-north-caucasus> [lastet ned 21. januar 2022].

Muntlige kilder

Det russiske konsulatet (2015). Intervju i Oslo, september 2015.

Diplomatkilde A (2011). E-post, august 2011.

FMS, dvs. den føderale migrasjonstjenesten (2011). Intervju i Groznyj og Moskva, november 2011.

HRW, dvs. Human Rights Watch (2016). Intervju i Moskva, februar 2016.